

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit - vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. marca 1909.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Nekateri napake pri hranilnicah in posojilnicah. Gospodarski in socialni pomen zadrug v Nemčiji. Varstvo ptic. Gospodarske črtice z Danskega, osobito razvoj njenega mlekarstva. Pomen zelenjadarstva za slovenske dežele. Vestnik Zadružne zveze. Vprašanja in odgovori. Gospodarske drobtine. Književnost. Občni zbori.

Nekateri napake pri hranilnicah in posojilnicah.

Veseli mora navdajati vsakega poštenega Slovenca, ko vidi, kako lepo se po naši domovini razvija zadružništvo. Posebno hranilnice in posojilnice prav lepo uspevajo. Ljudem je z njimi dana prilika, da na lahek način brez potov in stroškov nalagajo svoje odvišne novce pri domači hranilnici. To je velikega pomena, da se ljudje navajajo k varčevanju. Istotako je pomagano onim, ki potrebujejo posojila. Preje so jih drli razni lakomniki, ki so zahtevali visoke obresti, a sedaj dobe posojila pri domači posojilnici po nizkih obrestih. Vsakdo mora priznati, da so hranilnice in posojilnice velikega socialnega pomena. Toda vsa organizacija je še mlada, zato se tuintam napravijo napake, ki pa se bodo polagoma gotovo odpravile.

Ena taka napaka je, da se premalo previdno postopa pri podeljevanju posojil. Posojila dovoljuje le odbor. Raiffeisen je postavil načelo, da ne dobe posojila oni, ki niso niti pridni niti varčni gospodarji, ki bi z novimi posojili delali lahkomišelnost nove dolgove; tudi tedaj se jim ne sme dovoliti

posojilo, ako preskrbe zanesljivo dobre poroke. Ako se pijancem ali sploh zapravljivcem dovoli posojilo, s tem se dobri stvari ne pomaga, ampak škoduje. Naj torej odbori pri posojilnicah nikdar ne dovolijo posojila osebam, ki posojila niso vredne. Ne smejo gledati samo na to, ali je prosivec zmožen posojilo vrniti, ampak tudi na to, ali je prosivec tudi vreden posojila. Znano je, da ravno zapravljivci in pijanci delajo posojilnicam največ sitnosti. Obresti plačujejo neredno, navadno se jih mora po večkrat opominjati, istotako se malo ali nič ne brigajo, kako vrniti posojilo. Pridnim, poštenim in dovolj trdnim prosivcem naj posojilnica vedno rada da posojila.

Napačno ravnaajo posojilnice, ako pride prosivec s porokom in se mu kar izplača naprošena svota, ne da bi se odbor preje posvetoval o prosivcu in poroku. Ako načelnik ali kak odbornik na svojo pest izplača kako posojilo brez dovoljenja odbora, je za to on sam odgovoren. V slučaju kake zgube mora sam iz lastnega premoženja poravnati škodo, ki je posojilnico zadel. Znani so že slučajji, ko so načelniki

ali odborniki morali iz lastnega žepa plačati zgubo, ker so sami brez dovoljenja odboro-vega dali posojilo.

Kako se naj pri dovoljevanju posojil postopa?

Prošivec naj vloži pri tajniku ali načelniku posojilnice pismo prošnje za posojilo. To napravi pri posojilnici, kjer že imajo za to potrebne tiskovine. Ako hoče vzeti na poroštvo, naj pove, kdo bo porok. Če prosi posojila na vknjižbo, naj prinese seboj zemljiškoknjižni izvleček in posestni list.

Načelnik mora vse prošnje predložiti pri prvi prihodnji seji v presojo. V pravilno sklicani seji se naj po vsestranskem prevdarku določi z večino glasov, komu se dovoli posojilo in komu ne. Sejni zapisnik naj se takoj spiše. Podpišejo ga vsi navzoči odborniki.

Seje naj bodo redne ob gotovih časih, kadar je potreba, naj se skliče izredna seja. Seje se naj vrše tedaj, ko imajo odborniki najbolj čas, to je ob nedeljah.

Odborniki naj dobro presodijo pri sejah premoženjske in moralne lastnosti prosivcev in porokov. Vodi se naj natančno knjigo porokov, da nekateri prevečkrat ne „stoje dobro“.

Neka posojilnica je posojevala kar navzkriž, ljudje so si drug drugemu porokovali. Enkrat je en zapravljiček bil prijatelju pijančku za poroka, drugič je bil ta onemu za poroka. Posledica je bila, da ljudje niso imeli več tolikega zaupanja do posojilnice.

Posojilnica sme izplačati posojilo šele tedaj, ko je bilo isto v seji dovoljeno in so se napravile pravilno vse potrebne listine.

Še enkrat bodi poudarjeno: odborniki bodite pri dovoljevanju kredita skrajno previdni, zapravljičcem ne dovolite nobenega vinarja, resničnim potrebam, poštenim prosivcem pa vedno radi ustrezite! — n.

Gospodarski in socialni pomen kmetijskih zadrug v Nemčiji.

(Nadaljevanje.)

e) Zadrugne zveze.

Zadruge po posameznih krajih so se združile v zveze. Izprva so zveze posredovale denarno izmenjavo, nakup in prodajo blaga. Vsled zakona z dne 1. maja 1889 se je to izpremenilo.

Za gospodarske stvari so se osnovalе posebne centralne zadruge. Zadrugne zveze so ohranile le splošne zadeve, kakor zastopstvo skupnih interesov napram postavodaji, in upravi, pospeševanje pridruženih zadrug v vseh organizatoričnih, gospodarskih in pravnih stvareh itd. Predvsem so zadrugne zveze dolžne pridružene zadruge vsaj vsako drugo drugo leto revidirati, dalje skrbeti za ustanavljanje in vodstvo novih zadrug.

Do leta 1905 so bile zadrugne zveze združene v dveh glavnih zvezah, namreč v državni zvezi nemških kmetijskih zadrug v Darmstadtu in v glavni zvezi kmetijskih zadrug v Neuwiedu (Rajfajznova organizacija). Državna zveza je zveza deželnih zvez, dne 1. maja 1905 ji je pripadalo 28 zvez z 11.546 zadrugami. Glavna zveza v Neuwiedu ima 11 podružničnih zvez z 4.700 zadrugami. V avgustu 1905 sta se državna in glavna zveza združili s tem, da so se Neuwiedske podružnične zveze preosnovalе v samostojne revizijske zveze in se kot take pridružile državni zvezi. V državni zvezi je potemtakem 41 zvez z 17.000 zadrugami in 1.500.000 udi. Od drugih manjših zvez je omeniti še zvezo kmetijskih zadrug v kraljestvu Virtemberškem z 1.275 zadrugami.

Dne 1. julija 1907 je bilo vseh zadrug 20.973 in od teh je bilo 19.682 t. j. 94% pridruženih raznim zvezam. Potemtakem je le 1.291 t. j. 6% zadrug izven zvez. Te izvenzvezne zadruge so večinoma mlekarske.

f) Centralne zadruge in centralni gospodarski zavodi.

Za skupno nabavo in prodajo gospodarskih potrebščin so se ustanovile centralne zadruge in centralni gospodarski zavodi (Zentralgenossenschaften u. Zentralgeschäftsanstalten). V dosego denarne izravnave so se ustanovile v posameznih zvezinih okrožjih centralne kreditne zadruge (centralne blagajne). Nakupovalne in prodajalne zadruge so se združile v centralne nakupovalne in prodajalne zadruge. Istotako so se ustanovile za prodajo žita, vina, tobaka, hmelja, masla, špirta centralne prodajalne zadruge.

Dne 1. julija 1907 je bilo 42 centralnih blagajn, 26 centralnih nakupovalnih in prodajalnih zadrug ter 26 centralnih prodajalnih zadrug.

Razun tega deluje kmetijska centralna posojilna blagajna za Nemčijo v Neuwiedu. Ta je akcijska družba, katere delničarji so hranilnice in posojilnice v nemški državi in posreduje denarno in blagovno kupčijo. Za nederarne zadruge v glavni zvezi v Neuwiedu so se v 13 zvezinih okrožjih ustanovile posebne zadrugne centralne blagajne, (Landes-Provinzialgenossenschaftskassen), da zadoščajo kreditnim potrebam istih zadrug. L. 1902 so za centralne zadruge ustanovili kmetijsko državno zadrugno banko (landwirtschaftliche Reichs-genossenschaftsbank) v Darmstadtu. Udje te banke so večinoma centralne zadruge. Služi za izravnavo denarja ter za kup in prodajo, zlasti za dobavo prekomorskih potrebščin. Podružnico ima v Hamburgu. 1. julija 1907 so jo preosnovali v akcijsko družbo.

II. Uspehi kmetijskih zadrug.

1. Hranilnice in posojilnice.

a) Obratni kapital, vloge.

Koncem l. 1905. je znašal obratni kapital (pasiva) pri 10.999 blagajnah državne zveze 1.270 milijonov mark, pri drugih 1.661 blagajnah 151 milijonov mark, skupaj pri 12.660 blagajnah 1.421 milijonov mark.

14.054 hranilnic in posojilnic je l. 1907 1. julija imelo do 1.600 milijonov mark kapitala. Denarja je več, kakor ga potrebujejo udje, dovolj ga je na razpolago raznovrstnim drugim zadrugam.

Da se razvidi silni napredek hranilnic, primerjajmo jih glede na obratni prirastek z kreditnimi in bankovčnimi bankami v Nemčiji. Bilo je premoženjskega kapitala l. 1894 pri hranilnicah in posojilnicah 260, pri bankovčnih bankah 2.200, pri kreditnih bankah 3.594; leta 1905 pri hranilnicah in posojilnicah 1.500, pri bankovčnih bankah 2.682, pri kreditnih bankah 9.602 milijonov mark.

Od l. 1894 do 1905 se je premoženjski kapital pomnožil za 447 % pri hranilnicah in posojilnicah, za 22 % pri nemških bankovčnih bankah, za 167 % pri nemških kreditnih bankah.

Torej hranilnice in posojilnice so vse druge zavode daleč nadkrilile. Vseh vlog je bilo pri 10.999 blagajnah državne zveze 1.124 milijonov mark, pri 1.661 drugih blagajnah 120 milijonov mark. Skupaj pri 12.660 blagajnah je bilo 1.244 milijonov mark.

b) Posojila.

Z ozirom na svoj namen hranilnice in posojilnice dovoljujejo posojila le za kratko dobo. Posojuje v tekočem računu ali proti zadolžnici.

Koncem 1905 so imele posojenega denarja: 10.999 blagajn državne zveze, v tekočem računu 304, proti obroku 715, skupaj 1.019 milijonov mark; 630 drugih blagajn v tekočem računu 6, proti obroku 60, skupaj 66 milijonov mark; vseh 11.629 blagaju je imelo posojenega denarja v tekočem računu 310, proti obroku 775, skupaj 1.085 milijonov mark.

Ker je vseh udov pri hranilnicah in posojilnicah okrog 1.300.000, od katerih je gotovo 75 %, da imajo od hranilnice izposojen denar, uživa potemtakem okoli 1 milijon ljudi dobrote cenenege kredita. Pov-

prečni znesek posojil je 1.400 mark. Iz tega se razvidi, da so posojilojemalci mali in srednji posestniki. V tem je imenitno gospodarsko delo v malem, ki je socialnopolitično veliko važnejše kakor pa je delovanje velikih bank z milijardami.

Večina denarja je posojenega za kratko dobo, za eno do štirih let. Le okolu 200 milijonov mark je realnega kredita.

c) Finančni uspehi.

Pri kmetijskih hranilnicah in posojilnicah ni glavni namen pridobivati ogromen dobiček, ampak njih glavni namen je koristiti udom s tem, da varno nalagajo odvišne novce in da dobe v slučaju potrebe po ceni posojila. Vendar pa nabirajo tudi te zadruga rezervne zaklade za slučaj kake zgube.

Dobička je bilo leta:

1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905
pri blagajnah državne zveze						
1.60	2,0	2,7	3,2	4,2	5,4	5,2
pri blagajnah glavne zveve						
0,82	0,97	1,1	1,1	1,4	5,4	5,2

milijonov kron.

Potemtakem imajo vse kmetijske hranilnice in posojilnice 6 do 7 milijonov mark čistega dobička.

Da je čisti dobiček relativno visok, pride od tod, ker so opravični stroški majhni, četudi se dela z malo obrestno mero. Večina čistega dobička gre v rezervni zaklad. Ta je znašal v blagajnah državne zveze koncem leta 1903 do 24,5 milijonov mark, koncem leta 1904 že 29,2 milijonov mark.

(Dalje prih.)

Varstvo ptic.

Nedavno sem čital v nekem navodilu za varstvo ptic besede: „Domače ptice niso le silno koristne za kmetijstvo in gozdarstvo, ampak so tudi lep kras narave“.

S temi besedami je dan pravec, ki se ga imamo držati pri varstvu ptic.

Kot poljedelci in posestniki gozdov imamo dovolj vzroka, da varujemo koristne ptice. Velika mesta s kadečimi se tvornikiškimi dimniki, sekanje živih meja in poljskega drevja, ki se mora umikati intenzivnejšemu gospodarstvu, vedno gostejše telefonske in brzojavne mreže otežujejo mnogim pticam življenje vedno bolj.

Tudi iz gozdov vedno bolj izginjajo drevesni častitljivi orjaki, ki so dajali kedaj v svojih duplih dovolj prostora nežnemu tičjemu zarodu.

Zato ni čudno, ako opažamo, da postajajo koristne ptice vedno redkeje, da vedno bolj vtihuje po naših gajih in lokah sladka pesen krilatih godcev.

Ker ima kmet, sadjar in vinogradnik silno veliko koristi od ptic, ki mu pokončavajo neznane množice raznih škodljivcev, zato je čas, da tudi ti obrnejo svojo pozornost na varstvo ptic, kar je doslej spadalo skoro izključno v področje usmiljenih mestnih ljudij, gospa postarnih penzionistov ter šolske mladine.

Kadar v mrzlem zimskem času iščejo premrte ptice pomoči okoli tvoje hiše, o kmetovalec, tedaj jim ne zapiraj duri, ampak potresi jim semkaj perišče zrnja in drobtin!

Spomni se, kako se ti vzraduje srce, kadar naznanja spomladi škrljanček s prvim žgolenjem, da se vzbuja narava zopet iz dolgega spanja!

Ali kateri viničar bi hotel pogrešati sladkega speva slavčevega in nepopisne, hrepeneče pesmi kosove, kadar sedi po težkem dnevu na večer počivajoč na klopici pod cvetočim španskim bezgom?

Sreča in zmisla gotovo ne pogreša slovenski ratar. Le tega mnogokrat ne ve, kako bi si privabil ljubih gostov in jih priklenil na vinograd, vrt in polje. In vendar ni ravno težko privabiti raznih tičjih vrst v bližino domače hiše. Treba je le poznati njihove navade in pogoje za življenje.

Tudi mora vedeti, da razločujemo z ozirom na varstvo tri vrste ptic.

Omenimo najprej popolne duplarje.

Popolni duplarji gnezdiijo v globokih drevesnih luknjah, tako ozkih, da more notri samo ptica. Najimenitnejše ptice te vrste so: Navadna senica, modra senica, čopasta senica, brlez, plezavec, razne žolne (črna in zelena) in deteli, škorec, vrtna rdečerepka in ljubki mutovček; tudi razne sove in čuk, ki uničijo toliko škodljivih miši, spadajo semkaj. Kdor usmrti in nabije tako ptico na skednjeva vrata, ta si da izpričevalo največjega duševnega uboštva, da ne rečem več.

Napol duplarji so oni ptiči, ki gnezdiijo v razpoklinah zidov, v manjših drevesnih globelih. Taki so na primer: domača rdečerepka, bela pastaričica in zaupljiva taščica (babica), ki v svoji ljubeznjivosti po zimi dela neredko gospodinji v kuhinji tovarišijo.

Te ptice pogostoma ne najdejo pri kmečki hiši z lepa prostorčka za gnezdo. Pomagaš jim lahko s tem da poskrbiš pri hlevu in podu za razpokline s pomočjo par desek ali pa s tem, da razobešiš po drevju nekaj ptičjih valivnih zabojčkov, kakršne je sestavil po dolgi poskušnji sloviti nemški proučevalec ptic, baron Berlepš. So po ceni in po danih vzorcih si jih utegneš o zimskem času napraviti sam. Ko bi vsak posestnik imel na svojem vrtu po 6 do 12 takih valivnic, koliko tisoč parov bi našlo v njih pripravno zavetje.

Slednjič imamo ptice, ki vale na prostem, bodisi na drevesnih vejah ali v grmovji ali pa kar na golih tleh. K tem spada večina naših vzornih gozdnih in vrtnih pevcev.

Tem lahko poskoči gospodar na pomoč, ako poskrbi, da ne manjka tem koristnim gostom gostih grmov in živih meja, mejnjivami in na pašnikih pa ne močno vejnatih drevec, ki varujejo po leti, da se tla ne izsuše premočno, oziroma dajejo živini

na paši močno zaželjene sence. Pri vseh naših kulturnih delih, ako osušujemo zemljišča, trebimo kamenite pašnike, zlagamo zemljišča, ne izgubimo izpred oči popolnoma tudi naravne pokrajinske lepote. Ob potih, ob jarkih in potokih naj drevje ostane, če vže raste, če pa ne, ga nasadimo znova. Taki nasadi dajo mnogo drobnjave za butare, obenem pa celi okolici prijazno lice. Tudi je dobro na posameznih drevesih sredi polja pritrditi valilno omarico. Kmalu se bo naselila vanjo koristna družinica in nam skazovala neprecenljive usluge. Marsikaka nadloga, ki zadene bliskoma cele pokrajine, n. pr. kobilice, gosenice, hrošči, lubadarji itd. bi se dale zabraniti ali vsaj močno omiliti, ako bi bile koristne ptice kot zveste tovarišice kmetovalčeve vedno pri roki.

Pri tem varstvu se moramo seveda vselej ravnati po posebnih razmerah.

Kdor hoče n. pr. v kraju, kjer so preobilni vrabci prava nadloga v deželi, privabiti senic na vrt, mora obesiti take valilnice, da vrabci ne morejo vanje. Berlepšove siničje valilnice imajo vhodno luknjico tako na milimeter vrezano, da vrabec-debeloglavec ne more skozi.

Največje važnosti je tudi krmljenje ptic po zimi. Kadar pokriva sneženo ravan ledena skorja, ob ivji in zametih trpijo ptice grozno revščino in treba je le nekoliko ur lakote, da pogine tisoče ptic. Zato je treba pričeti na zimo o pravem času s krmljenjem, da se privadijo ptice na krmišča, predno pride do skrajne sile. Pičo je treba potresati tako, da se ne pokvari, in da morejo živali ob vsakem vremenu do nje. Take hišice, ki jih vidiš povsodi po mestnih parkih in drevoredih, si napraviš lahko sam brez stroškov.

Za senice, kose in druge mesojede živali obesi kake mesne ostanke na kako vejo. Zrnje se vedno lahko potresa. Paziti je le treba, da se zrnje ne zmehča. Sveže drobtine so ob zmrzlini za ptice — smrt!

Dobra piča za ptice so razna oljnata semena, posebno konoplje, dalje pšenica, rž, oves, solnčne rože, bezgove jagode, ptičje jagode, ostanki od sadja, kuhan krompir. Kdor resno skrbi na svoji kmetiji za varstvo ptic, se ne bo imel pritoževati nad neuspehi in bo kmalu opazil na vrtu, polju in sadnem drevju, da ptice niso leni berači, ampak da bogato poplačajo ves živež in vso skrb, ki si jim jo naklonil o nemilem zimskem času. Fr. Pengov.

Gospodarske črtice z Danskega, osebito razvoj njenega mlekarstva.

Spisal Anton Pevc.

Uvod.

Narava ima čudovito moč od svojega stvarnika, da vedno na novo rodi in množi razne reči. Tako vidimo, da raste v gozdu drevje vedno na novo in trava na travniku. Polje tudi prinaša svoj plod in vrt in vinograd enako.

Vsakdo pa ve, da narava, sama sebi prepuščena, ne rodi tako in toliko, kakor si človek želi in potrebuje. Zato mora človek s svojo pametjo in močjo naravo pri njenem delu voditi proti določenemu cilju in jo podpirati, da več in bolje rodeva.

Umetnost mora naravo podpirati in v redu voditi.

Kraljestvo narave je jako veličastno in skrivnostno obenem. Zato ni lahko naravnih sil in moči natanko spoznati in modro v korist obračati.

Mnogo je dobrih, mnogo pa slabih činiteljev, ki pospešujejo ali ovirajo ugodne cilje, mirno delovanje narave.

Prva skrb in naloga naša mora torej biti, naravo spoznavati, proučevati njene sile in zakone, po katerih deluje in se pomnožuje. Treba nam je dobrega pouka v naravoslovnih predmetih. Poleg ljudskih šol treba nam je še drugih strokovnih šol za vse ljudi, za možke in ženske, gospodarje

in gospodinje, treba nam je šol, ki so redno in vedno odprte vsem uka željnim in potrebnim.

Na Slovenskem je v tem oziru še slabo preskrbljeno. Storimo zato korak na Dansko, primerjajmo naše šolstvo z Danskim. Kolik razloček!

Državica Danska se nahaja na severno-zahodnem delu Evrope, in obsega 38.311 kvadratnih kilometrov zemlje. Dve tretjini se držita v obliki poluotoka evropskega ozemlja, eno tretjino pa zavzemajo razni manji in večji otoki. Zemlja je skoraj sama planjava, le tu pa tam se dvigajo brezpomembni nizki griči. Rodovitnost je različna, vendar se nahaja povsod lahka peščena zemlja; obsežna močvirja najdemo sredi Judlanske, a tudi ta se skuša vedno bolj izkoristiti z zasajanjem vrb ali pa z osušenjem pretvoriti v rodovitno zemljo.

Prebivalstva šteje okroglo dva in pol milijona. Od tega se bavi 939.749 ljudi ali 38·60 % s kmetijsko panogo, 689.832 ali 28·16 % z rokodelstvom, 154.773 s kupčijo in v manjem številu z drugimi obrti. Samo z mlekarstvom se bavi 14.128 ljudi, ali 15 % cele kmetijske množine. Velicih mest ne najdemo razven stolnice Kodanja. Vsega prebivalstva prebiva v mestih le 958.905, a ostalih 1.490.635 na deželi. Tudi vasi so le male, razna posestva so raztresena v primerni razdalji, ker mirni značaj ljudstva jamči varnost v vseh ozirih.

Ljudstvo ima za popolnejšo izobrazbo največje zanimanje. Vrh ljudskih šol obišče navadno še vsak kmetovalec enkrat zimski tečaj na navadnih kmetijskih šolah, in kasneje tudi zimske tečaje na ljudskih vseučiliščih.

Kmetijskih šol ima Danska 16, 3 mlekarske šole in 73 visokih šol za ljudstvo. Danske ljudske visoke šole ali ljudska vseučilišča ne smemo zamenjati z navadnim pomenom takih šol; razven na Danskem

jih ne najdemo nikjer. Te obiskuje v zimskem času lahko vsakdo, naj si je mož ali ženska. Pouk obsega razne stroke kmetijstva in rokodelstva, primerno za ljudstvo se navajajo najnovejše iznajdbe in napredek drugih narodov, uči se tudi verstvo, in v zgodovini in slovstvu goji patrijotizem.

Zanimivo je, da so te šole večina last zasebnih mož ali društev, ki jim je na srcu narodov napredek, in država daje letno le gotove vsote v podporo. Kmetijske šole obiskujejo le mladeniči v starosti dvajsetih let; ti imajo namreč prednost za osebne državne podpore. Zlasti za obisk mlekarskih tečajev se delijo podpore le mladeničem pod 22 let starim. Vrhu pravih kmetijskih šol se bavi tudi 26 ljudskih vseučilišč skoraj izključno s kmetijsko panogo. S temi šolami se da tudi starejšemu ljudstvu priliko spopolniti svojo izobrazbo za vse slučaje življenja. Kjer se pa dobra izobrazba druži s pridnostjo in varčnostjo, tu je blagostanje doma. In v blagostanju živi danski kmetovalec in bogat je narod danski! Da bi Slovenci z vnemo in energijo sledili vzgledu tega delavnega naroda!

Umno gospodarstvo, osobito kmetijsko, terja marsikaterih sredstev in naprav, ki presegajo često moči naših slovenskih gospodarjev; zato je treba moči združiti. Ozrmo se kamor koli v napredne države, med tuje narode, povsod vidimo, da se je dosegel napredek z združenimi močmi. Kar eden ne zmore, zmorejo trije, kar ne zmorejo trije, jih zmore deset itd. Švica ima že od nekdaj svoje skupne sirarne in svoja društva, Nemčija podpira z vsemi sredstvi nagli razvoj kmetijskega zadružništva, in vsi zaostali narodi začenjajo uvidevati da je v skupnosti moč, v razumu napredek.

Slovenski gospodarji in gospodinje se morajo združevati v svrhu napredka narodnega gospodarstva.

Ozrmo se zopet na Dansko, kako je v tem oziru. Povzeli bomo seveda le to, kar

je namen spisa, namreč orisati napredek, ki ga je Danska dosegla v svojem kmetijskem gospodarstvu, osobito v povzdigi živinoreje. Živinoreja je itak glavni steber, ki vzdržuje gospodarstvo malega kmetovalca. Na Danskem najdemo v splošnem le male in srednje kmetije, kakor najdemo izključno take tudi na Slovenskem. Velikih kmetijskih posestev je pri nas manj in manj, a še ta, kolikor jih imamo, se upravljajo slabo in starokopitno.

Glavna vzroka hitrega napredka sedaj tako lepo cvetoče živinoreje na Danskem sta:

- a) Živinorejska društva in
- b) Zadružne mlekarne.

Prva so pripomogla do napredka z izbiranjem najboljše govede, mlekarne so pa pripomogle, da sta se trud in krma pri živini kolikor moč najbolje splačala.

- a) Živinorejska društva.

Prvo živinorejsko društvo je nastalo že leta 1874 na Jutlandskem s svrho, doseči in ohraniti dobro, čistokrvno jutlandsko pleme z nabavo in nastavljanjem najboljih bikov. Podjetje je bilo obsežno, ker je v kratkem času pokupilo 11 bikov; toda ker je le malo živinorejcev znalo ceniti pravi pomen in korist teh bikov, je društvo hitro propadlo in se leta 1878 razšlo. To je bil prvi korak, kateri, dasiravno nesrečen, je dal vendar vzgled za nadalje.

Leta 1881 se je bilo na novo osnovalo društvo za ohranjenje in zboljšanje jutlandskega plemena. V svojih pravilih je imelo določeno med drugim, da sme vsak ud pri oplemenjenju krav rabiti le bika, katere je društveni odbor spoznal sposobne za pleme; ta določba je imela namen strogo izbirati med biki. Še-le od leta 1887 nadalje so se ta društva pomnožila in so v vseh krajih prevzela ti-le dve določbi v pravila, namreč:

- 1.) nabaviti enega ali več bikov iz odlikovanega plemena;
- 2.) določiti med govedjo društvenih članov one krave, katere so „vredne“ biti plemenjene z društvenim bikom.

Društva, ki imajo dovolj zmožno vodstvo, ločijo — pri izbiranju — krave v več oddelkov po njih vrednosti kot plemenske živali. Obenem vodijo natančne beležke o posestvu in čredi, h kateri spada žival, zaznamujejo barvo, starost, visokost in težo krave, kako je vstvarjena, mlečna znamenja, je-li bila odlikovana, ter če bode rabila samo za gospodarstvo ali tudi za pleme. Vse odbrane krave, kakor tudi biki, se vpišejo v posebno knjigo, „plemenska matica“ ali „rodovnik“ imenovano.

Živinorejska društva najdemo sedaj v vsaki občini. Njih namen je kratko označen sledeče: „rediti umno in zboljševati govedo v okolici z nakupom enega ali več plemenskih bikov, ki se porabljaajo za take krave članov, ki so bile od odbora spoznane sposobne za plemenske krave (Mutter-Tier); nadzorovati plemensko goved in podučiti člane v umni reji; določati o vdeležbi zimskih razstav in voditi rodovnik (plemensko matico).

Izbiranje krav se izvrši od društvenega predstojnika in od izvedenca (konzulent) zveze, kateri pripada društvo. Društva dobivajo drž. podporo, ki je v letu 1903—1904 znašala 141.588 K danske veljave.

Število društev početkom leta 1904 je bilo 943 z 22.600 udi in 1.013 biki. Da so ta društva imela velik pomen v napredku danske živinoreje, nam kažejo sedanje živinske razstave. Pred malo leti so najbolji biki izvirali le iz velikih čred veleposestnikov; sedaj dobivajo prva odlikovanja skoraj vedno le društveni. Seveda je k temu srečnemu vspehu živinorejskih društev največ pripomoglo število dobro izobraženih mož, ki kot izvedenci pomagajo društvom v posamnih krajih.

Veliko zaslugo so si ta društva pridobila tudi v tem, da so vdomačila med malimi kmetovalci poskuševalne molže. Še-le s poskuševalnimi molžami je bilo mogoče prav soditi mlečnost krav, ker z

njih pomočjo se je dalo izračunati koliko litrov mleka so imele posamne krave v enem letu. Mlečnost je pa prvi znak, ki kaže vrednost krave; seveda se čudna zunanost života tudi ne sme zapostavljati, osobito kjer za pleme rabijo. Te molže so se bile na veleposestvih vpeljale že leta 1865 na nasvet profesorja Segelcke; a med male živinorejce so prišle še le z živinorejskimi društvi. Vsakih 14, 10 ali 7 dni se tehta mleko od vsake krave in vsake molže posebej, ter tako določi dnevno množino. Pri enakomernem ravnanju in redni molži ostane dnevna množina do prihodnje poskuševalne molže nespremenjena. Ako množimo litre mleka ki smo ga namolžli na dan poskuševalne molže s številom dni (14, 10 ali 7), ki so pretekli med eno in drugo poskuševalno molžo, in seštejemo tako dobljene rezultate koncem leta, dobimo množino mleka, ki nam ga je dala krava v tistem letu.

Tam, kjer se je prej sodila mlečnost in tako vrednost krave po času, ko je najobilnejše molzla, se je po teh poskuševalnih molžah kmalu opazilo, da mnogo krav da takoj po otelitvi veliko mleka, ki pa kmalu vpade in končno stojijo dolgo časa suhe; druge pa dajo takoj po otelitvi primerno manj mleka, a ostanejo ves čas pri tej množini in molžejo do nekaj dni pred novo otelitvijo. Zato se je še-le po poskuševalni molži doznalo koliko kilogramov mleka so dale posamezne krave v teku enega leta ali ene molzne dobe. S tem so se slabe mlekarice počasi ločile iz črede in se le najboljše rabile za nadaljno plemenjenje, ako so bile obenem tudi zdrave in lepo vstvarjene. Na ta način je povprečna množina mleka posameznih krav leto za letom rastla. Leta 1844 se je na vsako kravo računalo povprečno le 500 do 700 litrov mleka na leto, 1864 samo 36 kg surovega masla, leta 1884 že 50 kg surovega masla, leta 1888 že 1750 kg mleka, leta 1898 že 66½ kg surovega masla iz 2200 kg mleka in leta 1903 pa 2400 kg

mleka, iz katerega se je naredilo 75 kg surovega masla in 400 kg svežega mleka porabilo za družino, teleta in domači sir.

(Dalje prihod.)

Pomen zelenjadarstva za slovenske dežele.

Danska in Holandska, ki imata najbolj razvito gospodarstvo, imata tudi najbolj cvetoče zelenjadarstvo oziroma vrtnarstvo. Posnemajo jih v tem vse napredne dežele in skušajo povzdigniti to stroko gospodarstva, ki donša nedvomno največ čistega dobička. Saj n. pr. na Holandskem kar cele družine živijo od prilično majhnih vrtov, in sicer dobro živijo. Ako se ozremo na Balkan in v Banat vidimo, da so najpridnejši in najnaprednejši živelj Bolgari, in ti Bolgari se skoro izključno bavijo z vrtnarstvom in zelenjadarstvom, ki je pri njih visoko razvito.

Toda ni nam niti treba tako daleč hoditi po vzgled; saj nam naše ljubljanske Krakovčanke lahko povedo, kako lepe novčice donša zelenjadarstvo.

Seveda pa je na drugi strani tudi res, da malo katera gospodarska stroka zahteva toliko nege, pridnosti in strokovnjaštva, kakor ravno zelenjadarstvo. Toda pozabiti ne smemo, da večinoma vsa dela pri zelenjadarstvu lahko opravljajo tudi ženske in starejši otroci, da torej odpade skrb in stroški za delavce.

Slovenske dežele: Istra, Goriška in Vipavski del Kranjske so naravnost vstvarjene za gojitev zelenjadarstva. Razven zgodnjega krompirja uspevajo tu različni drugi zgodnji pridelki in najfinejše vrste zelenjade: grah, fižol, karfiol, brokoli, špargli, paradižnice, melone, zimski radič itd. Poleg tega pa leže ob morju, imajo v bližini velika pristaniška in druga mesta in živahne, prometne zveze po suhem in po morju. Smelo trdimo, da bi bili ti kraji zgolj po zelenjadarstvu in sadjarstvu lahko najbolj cvetoči v Avstriji.

Seveda pa bi se moralo pridelovanje strokovnjaško gojiti in prodajo organizirati.

Danes se v teh deželah pretežno goji trta; zelenjadarstvo in sadjarstvo sta le postranska pridelka. Sedanja vinska kriza pa nas uči, kako dobro bi bilo za te kraje, ki bi ne stavili vseh svojih upov na vinstvo. Pa ne samo ta kriza, ampak tudi dejstvo, da je trta izpostavljena tolikim nezgodam, boleznim in škodljivcem in da je njena gojitev danes tako draga in težavna, ko nobena druga kmetijska stroka — nas sili k razmišljanju, kako bi bilo reorganizirati tamošnje gospodarstvo. In v tem oziru pride poleg živinoreje in sadjarstva v prvi vrsti v poštev zelenjadarstvo, kakor smo že gori dokazovali.

Toda ne samo za naše južne kraje bi bilo zelenjadarstvo velikega pomena, marveč tudi za ostale dežele. Seveda bi se moralo gojiti podnebju in prometnim razmeram odgovarjajoče pridelke — zlasti take, ki pridejo v prvi vrsti pozimi na prodaj, ko ima tudi kmečka gospodinja čas iti na trg. Treba tudi upoštevati, da se v pomladnih in poletnih mesecih v mestnih vrtovih in v bližnji okolici pridelata toliko solate, špinače in dr., da skoro popolnoma zadostuje vsakdanjemu konsumu. Izjemo delajo le nekateri pridelki — n. pr. mlade kumarice za vlaganje v kis ali sol, katerih bi se po mestih 50-krat toliko porabilo, kolikor jih sedaj prihaja na trg. Za zimski čas prihajajo pred vsem v poštev: juhina zelenjada, hren, rdeča pesa, zimski radič. Vsi ti pridelki zahtevajo pač več ali manj dobro in gnojno zemljo, a razmeroma le majhno in priprosto nego.

Marsikdo si bo morda mislil, da je juhina zelenjada tako malenkostna stvar, da se z njo ni vredno ukvarjati; temu pa ni tako. Danes je ta zelenjada v mestih tako draga, da znaša $\frac{1}{4}$ izdatkov za meso. Le računajmo: lepša korenina peteršilja stane na mestnem trgu celo po leti 4 vinarje, pozimi pa stane 6 do 8 vinarjev. Zelena

stane 10 do 20 vinarjev 1 gomolj. Korenje je po leti po 2 do 6 vinarjev kos, pozimi pa se navadno rmeno korenje prodaje po 6 do 10 vinarjev eno. Por stane kos od 4 do 10 vinarjev. Paradižnice so v Ljubljani ob času sezone, ko jih v Trstu in okolici prodajajo po 2 do 4 vinarje kilogram — po 20 do 30 vinarjev in še dražje. Ako torej skromno računamo, znaša zelenjada za juho vsak dan 12 do 20 vinarjev, meso pa 44 do 60 vinarjev. Ob takih razmerah si seveda le boljši stanovi lahko privoščijo okusno juho, delavci in drugi nepremožni stanovi pa se morajo zadovoljiti s par peresci peteršilja k svoji juhi. Konsum teh pridelkov bi se lahko popetdesetoril, ako bi se trg z njimi dovoljno založil. Kljub temu, da bi bile cene potem nižje, bi imeli pridelovalci lepe dohodke, in to ob najmanjšem riziku in najmanjših stroških.

Isto velja za zimske solatne vrste: radič, endivija, motovilec, rdeča pesa, zelena itd. Vse to je po zimi komaj dobiti; cene so — razven pese — tako visoke, da jih zmorejo le premožnejši stanovi. Izpod 20 vinarjev pozimi sploh ne dobiš solate. In vendar človeško telo nujno potrebuje sveže zelenjadi t. j. solate, ki gre vsakemu v slast. Bilo bi torej pomagano kmetu, delavcu in meščanu, ako bi se zelenjadarstvo razširilo in pomnožilo.

V obližju velikih mest, kjer se sedaj velik del kmečkega ženstva peča deloma s pranjem mestnega perila (Ljubljana, Trst), deloma s prekupovalstvom (Trst) in pri tem zanemarja gospodinjstvo in družino, — bi pa bilo gojenje zelenjadarstva tudi velikega moralnega pomena. Ženstvo naj bi namreč opustilo dosedanje zaslužke, ki navadno niso prinašali blagoslova v družino, pa naj bi se pečalo z vrtnarstvom, pri katerem bi lahko pomagali tudi otroci. Ob tem bi se pospešilo tudi živinorejo, ker bi bila gospodinja doma.

Toda bodi dovolj utemeljevanja o pomenu in koristi zelenjadarske stroke: obrnimo

se sedaj k vprašanju, kdo in kako naj izvede to gospodarsko reorganizacijo, oziroma kdo naj spodbudi ljudstvo k temu. Mnogo bi lahko storili naši kmečki časniki: „Narodni gospodar“, „Kmetovalec“ in „Domoljub“, ki so razširjeni po vseh slovenskih deželah; toda glavno delo pade zopet na rame naših razumnih, požrtvovalnih mož, katerim se ljudstvo smili in bi mu radi pomagali. Saj se imamo Slovenci le tem svojim možem zahvaliti za ves gospodarski napredek, ki ga imamo. Ti možje naj tudi sedaj stopijo med ljudstvo, naj mu obrazlože celo stvar in mu svetujejo, kako in kaj.

Po našem mnenju bi bilo najboljšo, da bi se v vseh krajih, kjer so dani pogoji, osnovala zelenjadarska društva, in sicer skupno s sadjarskimi ali splošno-gospodarskimi društvi, da bi se moči preveč ne cepile. Ta društva naj bi pred vsem skrbela za redn teoretično-praktičen pouk s predavanji in krajšimi tečaji. Preskrbovalo pa naj bi udom tudi dobra, kaljiva semena in sadike, pa tudi pravilno orodje in druge priprave n. pr. skupne vozne škropilnice za vodo v krajih, kjer jo je treba ob suši daleč voziti itd.

Najboljšo bi seveda bilo, ko bi si moglo vsako društvo osnovati lastno zelenjadarsko šolo za praktični pouk; pa to seveda v obče ne bo šlo. Pač pa se bo v vsakem kraju našel kak napreden gospodar, na čegar vrtu in njivah bo strokovnjaku-predavatelju mogoče izvajati tudi praktični pouk. Tak živ vzgled bi tudi izvrstno vplival na okolico in bodril ljudi k posnemanju.

Razven teh društev pa naj bi se v velikih središčih oziroma na prometnih križiščih ustanovila velika skladišča za sprejemanje in odpošiljanje blaga, tako n. pr. v Trstu, Gorici, Ljubljani i. dr. V to svrho naj bi se ustanovile deželne zadruge za zelenjadarstvo in sadjarstvo skupaj, da bi si mogle najeti izurjene in agilne moči za vodstvo kupčijskih poslov. Brez take moči je

vsaka zadruga več ali manj gotovo mrtvo rojeno dete.

Da-li naj bi bile te zadruge ustrojene tako, da bi od svojih članov kupovale pridelke na svoj račun in jih istotako prodajale, ali pa tako, da bi prodajo pridelkov le posredovale t. j. izvrševale na račun združnikov, — to naj bi se dognalo na posebnih sestankih interesirancev za vsako zadrugo posebej.

Na vsaki način bi morala vsaka zadruga skrbeti za to, da bi po pridelke za izvoz, ki pri večkratnem prekladanju trpe škodo — n. pr. fino sadje, paradižnice itd. — poslala svoje ljudi na lice mesta s primerno posodo za vlaganje. Tako delajo mnogi prekupci, zadruga pa bi to še lažje storila, ker bi ji šla pri tem tudi krajevna društva ali zaupniki na roko.

V velikih mestih bi se tudi razprodaja na drobno dala izvesti.

V vsakem slučaju združne organizacije bi gospodarji vse drugače prodajali svoje pridelke, kakor jih sedaj, ko jim pretkani prekupčevalci diktirajo cene, kakor se njim zljubi. Znano je n. pr., da tržaški prekupci prve dni, ko začne kak pridelek prihajati na trg, nastavijo prav lepe cene. Zadovoljni kmetje razglase doma veselo vest in naslednje dni vse hiti s svojimi pridelki na trg. Blaga je v izobilju — a prekupci so se med tem domenili med sabo in pritisnili cene za 10 do 20 odstotkov navzdol, časih pa še več. Kaj hoče ubogi kmet? Peljati blago nazaj, da bi se mu med vožnjo in doma pokvarilo, in pri tem še žival zmučiti do smrti oziroma plačati najetemu vozniku še pot naza? Ne preostaje mu drugo, ko prodati blago v gotovo zgubo ali pa ga iztresti v morje!

Ko pa bi se v vseh naših deželah zelenjadarstvo skupno s sadjarstvom tesno organiziralo po družtvih, zadrugah in skupni zvezi, potem bi mi lahko tržne cene diktirali ali pa vsaj nanje odločilno vplivali. Naš

kmet bi spravil dobiček za svoje žulje sam, medtem ko se sedaj na njegov račun maste različni prekupci.

Nihče naj se ne boji, da bi ob splošni povzdigi zelenjadarstva v naših deželah mogla nastati kriza enaka sedanji vinski. Na to ni misliti; kajti kakor že rečeno, samo v naših domačih mestih bi se konsum silno pomnožil ob le količkaj ugodnejših cenah. Razven tega pa moramo tudi pomisliti, da še ta zelenjada, ki jo dobimo na naša mestna tržišča, prihaja po velikem delu iz gornje Italije. Ta uvoz moramo izpodriniti z lastnimi pridelki, in sicer ne le doma, marveč tudi po severnih avstrijskih mestih. Računamo pa lahko tudi na tovarne za kuhanje in vlaganje zelenjadi in sadja, ki deloma že obstoje, deloma pa bi se jih lahko ustanovilo bodisi po zasebnikih, bodisi združno.

Našemu zelenjadarstvu je torej vsaj za dogleden čas odprta neomejena pot. Treba je samo, da pravilno začnemo in se tesno organiziramo. Pri tem ne računajmo samo na denarni dobiček, marveč tudi na to, da bo naš kmet s pridelavo zelenjadi izboljšal oziroma izpopolnil tudi svojo hrano in tako pomnožil kapital svojih moči. In to slednje ni poslednje.

Vestnik Zadružne zveze.

Kranjskim članicam na znanje! Vse kranjske p. n. članice opozarjamo znova, da bo Zadružna Zveza v Ljubljani plačala za nje skupno (kumulativno) neposredne pristojbine za leto 1908. Zadruga, ki teh pristojbin še niso plačale, naj Zvezi pošljejo svoje računske zaključke za leto 1908 zanesljivo do konca meseca maja, da se more za vsako posebej izračunati znesek neposredne pristojbine. Tiste članice, ki so že poravnale neposredne pristojbine za l. 1908, pa pozivljemo, da dopošljejo Zvezi potrdila davčnih uradov, da so neposredne pristojbine v resnici plačale.

Za živinorejske zadruge. Deželni odbor je sklenil, da bo podpiral nakup plemenskih bikov na sledeči način: Živinorejske zadruge, ki

hočejo nabaviti bike-plemenjake, se naj obrnejo do deželne odbora, ki prevzame polovico stroškov, polovico pa mora plačati dotična zadruga. Deželni odbor tudi plača potne stroške enemu odposlancu zadruga. Posamezniki, ki si žele nabaviti bikov-plemenjakov, dobe od dežele eno tretjino cene. Nabavljanje se bo vršilo tako, da pojde deželni živinorejski nadzornik kot posvetovalni strokovnjak in voditelj z živinorejci. Takim potovanjem se lahko pridružijo tudi drugi živinorejci, ki hočejo nakupiti krav. Pri tem se bo pazilo na to, da se goje same pasme, ki so dotičnim krajem primerne.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 7. (Kmetijsko društvo v M.) Davkarija nam je poslala opomin, da imamo plačati nek znesek kot pridobinski davek. Proti odmeritvi tega davka se je bilo kmetijsko društvo svoječasno pritožilo, toda priziv še ni rešen. Vkljub temu nas sedaj davkarija terja za plačilo. Ali nismo upravičeni, s plačilom počakati toliko časa, da se naš priziv reši?

Odgovor 7. Prizivi proti davčnim plačilnim nalogom nimajo odločilne moči. Vkljub temu, da ste svoječasno vložili proti predpisani Vam pridobnini priziv, morate ugoditi pozivu davčnega urada in plačati zahtevano vsoto. Če bo vaš priziv rešen ugodno, Vam bo davkarija na zahtevo ta znesek povrnila, ali se Vam bo pa vračunal pri odmeri davkov v naslednjih letih.

Vprašanje 8. (Gospodarsko društvo v K.) Na občnem zboru našega društva so bili iznova izvoljeni v načelstvo vsi dosedanji odborniki. Moramo vkljub temu okrožni sodnji naznaniti, da so vsi odborniki ostali stari?

Odgovor 8. Sodnji ni treba ničesar naznaniti, ker se podpisi Vaših odbornikov že nahajajo legalizovani v združenem registru. Poleg tega bi morala taka vloga biti kolkovana s kolkom za 1 K. Se le če vam sodnja pošlje poziv, da ji naznanite, če so se v načelstvu zgodile kake izpremembe, morate odgovoriti. Toda ta odgovor je potem kolka prost in prost celo poštnine, če na kuverti napišete pripombo: Vsled uradnega poziva št. . . . prosto poštnine.

Vprašanje 9. (Hran in pos. M.) Blagovolite odgovoriti, če je potreba za vsako novo vlogo (druge osebe) rabiti v „knjigi vlog“ novo stran, ali se sme male vloge, n. pr. po 5 in 10 kron,

vpisati na eno in isto stran, seveda razdeljeno. Dozdaj rabimo za vsako vlogo drugo stran.

Odgovor 9. Umestno je, da ima vsaka stranka v knjigi hranilnih vlog svojo posebno stran. To velja tembolj za stranke, ki vlagajo manjše svote in to store večkrat. V kratkem času se pri takih vlagateljih nabere lahko toliko vknjižb, da se mora njihov konto prenesti na novo stran. Če bi bilo pa še celo več vlagateljev vpisanih na eni strani, bi bilo seveda treba še prej njihove račune prenašati na naslednje strani. Pri prenašanju se kaj lahko pripete napake, ki povzročajo mnogo sitnosti in dela, predno se jim pride na sled. Zato je potrebno, da ima vsak vlagatelj v knjigi hranilnih vlog svojo stran. Tako se bodo potem lahko vjemale tudi številke knjižic s stranmi v knjigi hranilnih vlog, kar Vam znatno olajšuje vso manipulacijo.

Gospodarske drobtine.

Trtni les za krmo. Ker so pokazale izkušnje v drugih deželah, zlasti na Francoskem, da je zmlet trtni les (lesni zdrob) tečna in redilna hrana za govejo živino, postavilo bo kmetijsko ministrstvo še tekom tega meseca brezplačno 12 strojev za mletje trtnega lesa z vitlovo (gepeljevo) ali vodno gonilno močjo v raznih vinorodnih krajih naše dežele, da se jih vinogradniki proti mali odškodnini za gonilno moč in postrežbo lahko poslužujejo. To bo našim gospodarjem letos prav prišlo, ko jim druge krme itak zelo primanjkuje. Zato pa že sedaj gospodarje opozarjam da naj pri sedajnem obrezovanju trt odpadlo rezje ne mečejo stran, ampak da naj ga spravijo na senčnat kraj in ga dobro potlačijo, da ostane sveže in sočno.

B Skalický.

Zavarovalnica za živino. Pri deželnem odboru se je vršila anketa o živinskem zavarovanju, h kateri je bilo povabljenih več strokovnjakov. Gospod komerc. svetnik Povše je pojasnil zakonsko predlogo o kužnih boleznih, ki bi, ako postane zakon, bila v veliko korist živinorejcem, kakor tudi zavarovalnicam, ker bi država prevzela odškodnino za pobito okuženo živino. Poročevalec poslanec Mandelj je potem v podrobnostih razlagal svoj načrt. Po daljšem posvetovanju se se kot najbolj praktična izkazala sledeča načela: Snovanje zavarovalnic po deželi bodi slobodno v obliki zadrug. Dežela ustanovi pa zavarovalnico, ki je vez in središče teh krajevnih za-

varovalnic, a jim pusti njihovo lastno upravo. Visokost premij se določa krajevnim razmeram primerno. Zavaruje se živina tudi proti kužnim boleznim. Zavarovalnica za konje bodi ločena od zavarovalnice za govejo živino, prešiči se ne zavarujejo. — O tej stvari se bodo še vršili natančnejši dogovori, preden bo sklepal o njej deželni zbor.

Gipsanje detelje. Izkušnje so pokazale, da je gips prav dobro gnojilo za deteljo. Po gipsu daje detelja veliko boljše košnje. Zato se gips še zmiraj rado kupuje. Pri sedanjih umetnih gnojilih pa gnojenje z gipsom ni opravičeno, ker nam umetna gnojila več zaležejo kakor gips. V tem oziru nam Tomasova žlindra in kalijeva sol več pomagata. Gips deluje v zemlji tako nekako kakor sol v živalskem telesu. Gips nima potrebnih redilnih snovij kakor Tomasova žlindra in kalijeva sol, ampak deluje s tem, da pomaga razkrajati in raztapljati redilne snovi v zemlji.

Vrednost pepela. Namesto kalijevih umetnih gnojil se rabi tudi pepel za gnojenje travnikov in deteljišč. Pepel ima tudi kalij v sebi in deluje kakor druga kalijeva gnojila. Važno pa je, da ga rabimo v zadostni množini. Zato pa treba, da vemo, koliko kalija ima pepel in koliko ga imata kajnit in kalijeva sol. Pepel iz bukovega lesa ima največ kalija. V 100 kg bukovega pepela, ki je najboljši, je do 15 kg (15%) kalija, toraj nekaj več kakor v kajnitu, kjer se ga nahaja 12½ kg. Če rabimo namesto kajnita pepel, potem ga je približno toliko vzeti kakor kajnita. Za 1 ha treba 400 do 600 kg ali ravno toliko pepela. Pripomniti pa je, da ima pepel tudi nekaj fosforove kisline in apna in da je zaradi tega več vreden kakor enaka množina kajnita. Kalijeva sol ima pa v 100 kg 40 kg kalija, zato je treba te soli skoraj trikrat manj kakor kajnita ali pepela.

Trust izdelovalcev kleja. Nemški in avstrijski klejni trust se organizirata vedno tesneje. Avstrijskemu kartelu so pristopili že skoro vsi proizvajalci tega predmeta, tako da je že skoro izključena vsaka konkurenca in se cene določujejo enotno. Razume se samo ob sebi, da to upliva tudi na cene kostne moke.

Gnojenje sadnega drevja. Za gnojenje sadnega drevja se pri nas navadno nič ne stori. O kakem gnojenju ni ne duha ne sluha. To pa ni prav! Sadno drevo potrebuje ravno tako živeža kakor druge rastline. In če nam sadno drevje slabo rodi, ali če odpada z drevja prezgodaj mlado sadje ali

celo cvetje, je temu mnogokrat vzrok pomankanje potrebnega živeža v zemlji. Letos je sadno drevje tako obrodilo, da se ni čuditi, ako so se v zemlji porabile redilne snovi in jih bo zanjeprej primanjkovalo v zemlji. Zato je pa naša dolžnost, da pomagamo drevju in da vrnemo zemlji, kar je dala v letošnjih pridelkih. Gnojimo toraj sadnemu drevju in skrbimo tudi na ta način, da nam ne opeša in ne oslabi! Za gnojenje se priporoča jeseni v prvi vrsti hlevski gnoj. S hlevskim gnojem se gnoji tako, da se pod drevjem — najbolje pod kapom, kjer je največ drobnih koreninic — raztrosi in pusti ležati, da ga dež izpira. Še bolje pa storimo, ako izkopljemo krog in okrog — tudi pod kapom drevesa — jarek in da zemljo v jarku prekopljemo in zagnojimo s hlevskim gnojem. Rušo, ki se najprej stran vzame, se nazadnje zopet nazaj položi in jarek popolnoma zadela. Prav dobro učinkujejo tudi umetna gnojila pri sadnem drevju in sicer se priporoča za jesensko gnojenje Tomasova žlindra in kalijeva sol, spomladi pa čilski solitar.

Poraba mleka v nekaterih večjih avstrijskih mestih. V večjih avstrijskih mestih se porabi na leto približno 300 milijonov litrov mleka. L. 1906 se je porabilo na Dunaju 148 milijonov litrov mleka (na vsakega prebivalca 77 litrov), Praga porabi 40 milijonov litrov (na enega človeka 91 litrov), Budimpešta 48 milijonov litrov (na enega človeka 55 litrov), Trst 11 milijonov (na enega prebivalca 57 litrov), Gradec 11 milijonov (na vsakega prebivalca 68 litrov), Ljubljana 2½ milijona litrov (na vsakega prebivalca 59 litrov), Zagreb 3 milijone litrov (na vsakega prebivalca 49 litrov), Krakovo 5 milijonov litrov (na vsakega prebivalca 48 litrov). Poraba mleka je leto za letom večja.

Gospodarstvo na Danskem. Zastopnik francoske vlade na Danskem, ki ima nalogo proučevati ondotne kmetijske gospodarske razmere, prispodablja v svojem izvešju stanje danskega kmetijstva s francoskim. Danska, ki ima 2,605.000 prebivalcev, (dočim jih ima Francija nad 39 milijonov) je l. 1905 prodala v tuje države 29.000 konj in 122.000 regate živine (trikrat toliko nego Francoska). Na Danskem je nad 1000 zadružnih mlekarn, ki so proizvele 80 milijonov kilogramov masla (štirikrat več nego francoske). Danska prodala okoli 400 milijonov jajec na leto in ima 1,100.000 krav.

Zunanja trgovina angleška. V zadnjih treh letih je znašal uvoz na Angleško: l. 1906 za

607.3, l. 1907 za 646.8 in l. 1908 za 593.1 milijonov liber šterlingov. Izvoz pa je bil naslednji: l. 1906 za 375.5, l. 1907 za 426, l. 1908 za 377.2 milijonov liber šterlingov. Anglija ima v lastno škodo pri svoji zunanji trgovini primanjkljaja za 216 milijonov liber šterlingov, to je 5184 milijonov kron našega denarja. Kakšna druga država bi prišla pri takem nazadovanju v nekaj letih na rob propada in bi bila prisiljena proglasiti državni bankrot. Anglija pa pokriva to izgubo z dobičkom, ki ga ima od prevažanja blaga po morju, in z dobičkom od svojih londonskih bančnih podjetij.

Statistika konkurzov v Avstriji. Lanskega leta je bilo v Avstriji proglašanih 2351 konkurzov, med njimi 602 na Spodnjem Avstrijskem in 492 na Češkem. Večina konkurzov je bila izvedena tako, da so si upniki razdelili konkurzno maso.

Književnost.

„Določanje tolsčobe v mleku“ je naslov drobnih knjižic, ki jo je izdala opremljeno z 18 podobami c. kr. kmetijska družba kranjska kot IX. zvezek svoje „Kmetijske knjižnice“. Spis je priredil potovalni učitelj za kmetijstvo na Kranjskem Gustav Pirc. Cena knjigi je za družbene ude s poštino vred 25 h. za neude in v knjigotrštvu 30 h brez poštine. — Knjiga bo gotovo dobrodošla mlekarskim in živinorejskim zadrugam.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Sodražici,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil v dne 4. aprila 1909 ob 3. uri popoldne v uradni sobi hranilnice in posojilnice.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev nadzorstva.
4. Slučajnosti. Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Zgornji Besnici,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 28. marca 1909 ob 3. uri popoldne v župnišči

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1908.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti. Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Posojilnega in hranilnega društva pri Sv. Emi,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil v ponedeljek dne 29. marca 1909 ob 4. uri popoldne v posojilniški sobi.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Poročilo o izvršeni reviziji.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti. Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Krki,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 21. marca t. l. ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Predložitev in potrjenje računa za l. 1908.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti. Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Posojilnice in hranilnice v Polhovem Gradcu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 25. marca 1909 ob pol 4. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti. Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Domžalah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 21. marca 1909 ob pol 4. uri popoldne v zadrugnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Slučajnosti. Načelstvo.

Vabilo na I. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Laporju,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil 19. marca 1909 ob pol 3. uri popoldne v
stari šoli.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Volitev nadzorstva.
3. Potrjenje letnega računa za l. 1908.
4. Slučajnosti.

Načelstvo

Vabilo na I. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Trebnjem,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 19. marca 1909 ob 3. uri popoldne v
uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1908.
4. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil
sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po
istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal
ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Žičah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v ponedeljek dne 22. marca 1909 v posojil-
niški uradni sobi.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Gorjah p. Bledu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil 28. marca 1909 ob 3. uri popoldne v
cerkveni dvorani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil
sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po
istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal
ne glede na število navzočih zadrugnikov.

Vabilo na I. redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Konjicah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 21. marca 1909 ob 3. uri popoldne v
posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Sprememba pravil.
4. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo k občnemu zboru

Hranilnice in posojilnice v Št. Janžu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 28. marca 1909 ob 3. uri popoldne v
župnišču.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na I. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Št. Petru pri Novem mestu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 19. marca ob 3. uri popoldne v župnišču.

Vspored:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Odbor.

Vabilo na XII. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Škocjanu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 4. aprila 1909 ob 3. uri popoldne v
posojilnični pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev odbora.
4. Sprememba pravil.
5. Slučajnosti.

Odbor.

V slučaju, da je občni zbor ob navedenem času ne-
sklepčen, se vrši pol ure pozneje na istem kraju in z istim
dnevnim redom drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ob
vsakem številu navzočih.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Podčetrtku,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 21. marca t. l. ob 4. uri popoldne v
prostorih kat. slov. izobraževalnega društva.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na XII. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Zgor. Tuhinju,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil v nedeljo 21. marca 1909 ob 3. uri popoldne
v hranilničnih prostorih v Zg. Tuhinju št. 23.

Vspored:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
4. Volitev načelstva 5 članov.
5. Volitev dveh računskih pregledovalcev
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Sorici,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 4. aprila 1909 ob 4. uri popoldne v
posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1908
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil
sklepen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po
istem dnevnem redn drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal
ne glede na število navzočih zadržnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva v Seledh,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 21. suša 1909 ob 3. uri popoldne v
prostorih hiše št. 56.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Poročilo o izvršeni reviziji.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1908
5. Prememba pravil.
6. Volitev načelstva.
7. Volitev nadzorstva.
8. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Mlekarske zadruge v Sorici,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 4. aprila 1909 ob 3. uri popoldne
v prostorih mlekarnе.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo o izvršeni reviziji
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na XIV. redni občni zbor

**Slovenske posojilnice v Št. Jerneju
na Dolenjskem,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bode vršil dne 21. marca 1909 ob 3. uri popoldne
starih posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na občni zbor

**Prve kranjske mizarske zadruge v Št. Vidu
nad Ljubljano,**

vpisane zadruge z omejenim jamstvom,
ki se bode vršil dne 19. suša 1909 ob 4. uri popoldne v
zadržni pisarni

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
4. Volitev dveh članov nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo na VII. redni občni zbor

Mlekarske zadruge v Dolskem,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 4. aprila t. l. ob pol 4. uri popoldne v
prostorih g. Fr. Zupančiča v Kamnici.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem obnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1908.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Prememba pravil ozir. razširjenje delokroga za-
druge na preskibo plemene živine.
8. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil
sklepen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po
istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal
ne glede na število navzočih zadržnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Slivnici pri Celju,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bode vršil dne 28. marca 1909 ob 3. uri popoldne v
posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1908.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Načelstvo.